

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ПАСТУХ ІГОР ДМИТРОВИЧ

УДК 342.951

**ЗАПОБІГАННЯ ТА ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ
У ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИНАХ
ЗАСОБАМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора
юридичних наук**

Київ – 2021

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національній академії внутрішніх справ,
Міністерство внутрішніх справ України

Науковий консультант доктор юридичних наук, професор
Колпаков Валерій Костянтинович,
Запорізький національний університет,
завідувач кафедри адміністративного та господарського права

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

Кузьменко Оксана Володимирівна
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
заступник директора Юридичного інституту

доктор юридичних наук
Лиськов Максим Олександрович
Господарський суд міста Києва,
суддя

доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
Фатхутдінов Василь Гайнулович
Головне управління Пенсійного фонду України в Київській області,
начальник

Захист відбудеться 06 квітня 2021 р. о 10:00 годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради Д 26.007.03 в Національній академії внутрішніх справ за адресою:
03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії
внутрішніх справ за адресою: 03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

Автореферат розісланий 06 березня 2021 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С.Г. Братель

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Довіра суспільства до публічних інституцій є необхідною визначальною умовою ефективного функціонування демократичної правової держави. Зниження рівня такої довіри є красномовним показником погіршення якості публічно-правової діяльності. В Україні спостерігається високий рівень корупції, що негативно сприймається суспільством і вимагає рішучих дій. Індикатором ефективності антикорупційної реформи 2014 р. мало стати прогнозоване на 2020 р. місце України серед 50 кращих країн світу за індексом сприйняття корупції, який розраховує Transparency International¹. Проте результати проведених досліджень свідчать, що загальний рівень сприйняття корупції в Україні суттєво не змінився і залишається високим (117 місце серед 180 країн у 2020 році²). З метою протидії цьому негативному явищу державою вживаються різноманітні антикорупційні заходи правового та організаційного характеру.

Особа, яка вступає на державну чи муніципальну службу або планує надавати публічні послуги, бере на себе зобов'язання дотримуватись відповідних вимог, обмежень і заборон, пов'язаних із особливостями такої служби або діяльності. Однією із таких вимог є обов'язок вживати заходів щодо запобігання конфлікту інтересів. Ратифікована Україною Конвенція ООН проти корупції визначає, що кожна Держава-учасниця прагне створювати, підтримувати й зміцнювати системи, які сприяють прозорості діяльності й запобігають виникненню конфлікту інтересів. Суспільство очікує від публічної адміністрації справедливого та неупередженого виконання своїх обов'язків.

Конфлікт інтересів як юридичний термін набагато молодший за ту ідею, яку він символізує, яка відіграє велику роль у вирішенні більш глобальної проблеми протидії корупції загалом; він є складовою більшості корупційних правопорушень. Щоб не допустити конфлікту інтересів слід розуміти його сутність та сферу дії, особливості та час виникнення, правильно визначити заходи з його врегулювання тощо. Наразі є недостатнім рівень правового регулювання та науково-практичного забезпечення сфери конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах, що негативно впливає на їх розуміння (лише за 2019 р. було складено 1 157 протоколів про адміністративні правопорушення за ст. 172-7 КУпАП³), що в свою чергу спричиняє довільне трактування конфліктних ситуацій як з боку публічних посадових осіб, так і спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції. Як свідчать результати проведеного опитування, більшість респондентів (55 %) не впевнені в тому, що повністю розуміють зміст положень антикорупційного законодавства щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів; необізнаність у цьому питанні виявили 9 % респондентів.

¹ Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України № 5/2015 від 12.01.2015 р. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>.

² Україна в Індексі сприйняття корупції-2020. URL: <http://cpi.ti-ukraine.org/#/>

³ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

Організаційно-правовим проблемам протидії корупції загалом та окремим напрямам такої протидії присвячені дослідження В. Б. Авер'янова, С. М. Алфьорова, О. М. Бандурки, А. І. Берлача, Ю. П. Битяка, Є. А. Бовкуна, С. Г. Брателя, О. Ю. Бусол, А. В. Гайдука, В. М. Гаращука, В. Д. Гвоздецького, О. О. Гейца, З. С. Гладуна, Є. В. Глушка, О. Ю. Дрозда, Є. В. Додіна, А. І. Дьоміна, Д. Г. Заброди, С. В. Ківалова, З. Р. Кісіль, О. В. Клок, В. В. Коваленка, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, П. О. Комірчого, О. В. Кузьменко, С. О. Кузнichenка, В. І. Литвиненка, В. О. Лисенка, М. О. Лиськова, І. П. Лопушинського, М. В. Лошицького, Д. М. Лук'янця, П. С. Лютікова, Т. О. Мацелик, М. І. Мельника, Ю. П. Мірошника, В. Я. Настюка, Н. Р. Нижник, В. І. Олефіра, В. П. Петкова, С. В. Петкова, Т. О. Проценка, С. С. Рогульського, О. П. Рябченко, С. С. Серьогіна, О. В. Терещука, О. В. Ткаченка, Р. М. Тучака, В. Я. Тація, М. І. Хавронюка, В. Г. Фатхутдінова, А. О. Яфонкіна, І. І. Яцків та ін.

Окремим питанням запобігання та врегулювання конфлікту інтересів присвячені праці таких науковців, як О. Г. Боднарчук, Т. Е. Василевська, В. В. Галунько, Д. В. Гудков, І. В. Діденко, Т. С. Курило, С. В. Рівчаченко, О. В. Токар-Остапенко та інших.

Незважаючи на значну кількість робіт, присвячених проблемам адміністративно-правової протидії корупції, окремим аспектам запобігання та врегулювання конфліктів інтересів, на монографічному рівні комплексні та системні дослідження проблем запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах засобами адміністративного права не здійснювались. Отже, недостатня розробленість та вивчення на науково-теоретичному та практичному рівнях проблем запобігання та врегулювання конфліктів інтересів засобами адміністративного права, необхідність усунення правових прогалин та колізій у нормах національного законодавства зумовили вибір теми дисертаційного дослідження, визначають її актуальність, доцільність та своєчасність.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрям дослідження узгоджується з положеннями Стратегії боротьби з організованою злочинністю, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1126-р; Стратегії реформування державного управління України на період до 2021 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474; основних завдань реалізації стратегічних цілей, передбачених Стратегією комунікацій у сфері запобігання та протидії корупції, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2017 р. № 576-р; Основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук на 2019–2023 рр., затверджених постановою президії Національної академії наук України від 30 січня 2019 р. № 30 (п. 3.4.2.5); Стратегічного плану розвитку Національної академії внутрішніх справ на 2018–2024 роки, затвердженого рішенням Вченої ради НАВС від 27 лютого 2018 р. (протокол № 3). Тему дисертації затверджено Вченою радою НАВС 27 лютого 2018 р. (протокол № 3).

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження є визначення теоретичних основ та практичних засад реалізації заходів запобігання та врегулювання конфлікту інтересів та вироблення цілісного доктринального підходу до формування концепції їх забезпечення, розроблення пропозицій, спрямованих на удосконалення законодавства та практики його застосування в Україні.

Для реалізації зазначеної мети, необхідно вирішити такі *задачі*:

- окреслити теоретико-методологічні засади дослідження конфлікту інтересів;
- охарактеризувати історіографію дослідження та правового регулювання запобігання та врегулювання конфлікту інтересів;
- розкрити зміст публічних правовідносин як сфери виникнення конфлікту інтересів;
- розглянути поняття та виокремити види конфлікту інтересів;
- сформулювати поняття та класифікувати види адміністративно-правових засобів запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах;
- охарактеризувати систему суб'єктів запобігання та врегулювання конфлікту інтересів;
- визначити порядок повідомлення та врегулювання конфлікту інтересів у публічних правовідносинах;
- з'ясувати особливості запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у зв'язку з наявністю в особи підприємств чи корпоративних прав;
- висвітлити специфіку конфліктів інтересів, що виникають у зв'язку з недотриманням обмежень щодо одержання подарунків;
- визначити особливості конфліктів інтересів, що виникають під час сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності;
- з'ясувати специфіку конфліктів інтересів, що виникають під час спільної роботи близьких осіб;
- розкрити поняття та визначити підстави адміністративної відповідальності за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів ;
- схарактеризувати адміністративні стягнення, що накладаються за порушенням вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів;
- розкрити зміст провадження у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані із порушенням вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів;
- з'ясувати зарубіжний досвід правового регулювання конфлікту інтересів;
- визначити напрямки удосконалення законодавства у сфері запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах;

– сформулювати концептуальні підходи та розробити пропозиції та рекомендації щодо удосконалення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах засобами адміністративного права.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають під час запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

Предметом дослідження є запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах засобами адміністративного права.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є органічне поєднання як загальнонаукових, так і спеціально-правових методів пізнання, об'єднаних системним підходом до правових феноменів та процедур, що входять в предмет та завдання дисертації. Зокрема, *діалектичний метод* дозволив зіставити поняття та зміст таких категорій, як «конфлікт», «соціальний конфлікт», «правовий конфлікт», «конфлікт інтересів» (підрозділи 1.4, 2.1.); *метод абстрагування* надав можливість визначити місце заходів запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у системі заходів протидії корупції; виокремити ознаки, особливості конфліктів інтересів; дослідити особливості їх прояву (підрозділи 1.4, розділ 3); *методи аналізу і синтезу* використано при дослідженні порядку повідомлення про конфлікт інтересів та його врегулювання, підстав адміністративної відповідальності за порушення відповідних вимог та порядку, адміністративних стягнень, що накладаються за порушення (підрозділи 2.3., 4.1 та 4.2); *логіко-семантичний метод* застосовано для дослідження дефініцій понять адміністративного права, які сукупно допомагають розкрити сутність запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (підрозділ 1.1, розділ 2); *методи класифікації та групування* використовувались для дослідження відомих та виокремлення нових видів конфліктів інтересів (підрозділи 1.4, 2.1.); *системно-структурний та функціональний методи* надали можливість встановити місце та роль представників публічної адміністрації, інших осіб у системі суб'єктів, на яких покладені обов'язки запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (підрозділ 2.2.), *соціологічний та статистичний методи* використано для обґрунтування результатів дослідження та узагальнення результатів проведеного опитування, а також емпіричних даних (підрозділи 3.2., 4.1, 4.2), *формально-юридичний* – під час дослідження судової практики розгляду справ про адміністративні правопорушення та нормативно-правових актів, що визначають повноваження суб'єктів із врегулювання конфліктів, реалізації повноважень в адміністративно-деліктному провадженні (підрозділи 2.2 та 4.1); *синергетичний метод* застосовано при характеристиці системи адміністрування конфлікту інтересів як такої, що посилює ефект взаємодії заходів прогнозування, запобігання, врегулювання, конфліктів, контролю за їх реалізацією, застосування примусових заходів (підрозділи 1.4, 2.1, 4.1), *історико-правовий метод, методи історіографічного аналізу та синтезу* дозволили прослідкувати генезу дослідження та правового регулювання запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності публічної адміністрації (підрозділ 1.2); *метод компаративного аналізу та порівняльно-*

правовий метод використано при порівнянні зарубіжного досвіду правового регулювання конфлікту інтересів (підрозділи 5.1); *метод тлумачення та герменевтики* сприяв визначенню понятійно-категоріального апарату, пов'язаного із конфліктом інтересів, визначені його видів та засобів запобігання та врегулювання (розділи 1–5); *аналітичний метод* дозволив обґрунтувати необхідність усунення прогалин та колізій у законодавстві у сфері запобігання корупції, а *логіко-юридичний* – виробити пропозиції та рекомендації щодо його вдосконалення (підрозділи 1.4, 2.1, розділи 3–5).

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні дані спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, антикорупційних організацій, результати анкетування 350 респондентів (осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб), практика розгляду судами 180 справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, практика врегулювання конфлікту інтересів суб'єктами владних повноважень, власний досвід роботи в якості експерта в комісії з оцінки корупційних ризиків та моніторингу виконання антикорупційної програми Міністерства внутрішніх справ України, правова публіцистика, довідкові видання.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в дисертаційному дослідженні вперше поставлено й вирішено на доктринальному рівні проблему визначення теоретичних та практичних засад запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах засобами адміністративного права, що надало можливість обґрунтувати науково-теоретичні та практичні пропозиції, спрямовані на вдосконалення законодавства у сфері запобігання корупції. Так:

уперше:

- здійснено періодизацію правового регулювання запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах, що відображають процес зародження та формування цього заходу запобігання корупційним проявам: від перших спроб правового регулювання в окремих сферах приватної, а згодом і публічної діяльності – до формування комплексної системи запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб;

- розроблено критерії класифікації конфліктів інтересів: 1) за ступенем владності у відносинах між сторонами конфлікту; 2) за кількісним складом суб'єктів; 3) за тривалістю; 4) за якісним складом суб'єктів конфлікту інтересів; 5) залежно від виду правового регулювання;

- виділено нові види конфліктів інтересів відповідно до протиправності – перспективний та ретроспективний (підвиди – легальний, протиправний);

- аргументовано, що адміністративно-правові засоби запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах є лише частиною заходів адміністрування конфлікту інтересів, вони становлять визначену нормами адміністративного права сукупність різних за своєю

сутністю та призначенням юридичних важелів впливу (приписів, заборон та дозволів) на конфлікт інтересів, спрямовані на спільне вирішення завдання запобігти виникненню конфлікту інтересів у публічно правових відносинах, нівелювати вплив приватного інтересу на виконання службових повноважень;

– сформульовано поняття «адміністративно-правові засоби адміністрування конфлікту інтересів» – це визначена нормами адміністративного права сукупність різних за своєю сутністю та призначенням правових інструментів, заходів, процедур, спрямованих на спільне вирішення завдання запобігти виникненню конфлікту інтересів, врегулювати такі конфлікти в разі їх виникнення, забезпечити контроль за дотриманням відповідних процедур, а також притягнути за необхідності винних осіб до відповідальності. Такі засоби реалізуються через застосування: а) заходів попередження конфлікту інтересів; б) заходів урегулювання конфлікту інтересів; в) заходів контролю (моніторингу) виконання прийнятого рішення; г) заходів адміністративного примусу;

– класифіковано суб'єктів, на яких поширюються вимоги щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, залежно від кола обов'язків, що на них покладаються: а) суб'єкти, на яких одночасно покладено обов'язки запобігати та врегульовувати конфлікти інтересів; б) суб'єкти, на яких покладено обов'язки вживати заходів щодо запобігання виникненню конфліктів, і ті, на яких покладено повноваження їх урегульовувати; в) суб'єкти, на яких покладено обов'язки вживати заходів лише щодо врегулювання конфліктів інтересів. Виділено підстави для розмежування таких суб'єктів: 1) залежно від публічно-правового статусу; 2) залежно від складу суб'єктів, на яких поширюються вимоги щодо врегулювання конфлікту інтересів; 3) залежно від вимог щодо процедури повідомлення про конфлікт інтересів;

– доведено, що обрання конкретної форми повідомлення та врегулювання конфлікту інтересів залежить від низки факторів: виду конфлікту (потенційний або реальний); його тривалості (тимчасовий (разовий) або постійний); суб'єкта, у якого він виник (службовці державних органів, органів місцевого самоврядування, працівники інших юридичних осіб публічного права, особи, які надають публічні послуги тощо); суб'єктів, уповноважених на його врегулювання (керівники державних органів, органів місцевого самоврядування, державних і комунальних підприємств, установ, організацій їх підрозділів; колегіальні органи самостійно або за участі представника або органу НАЗК; громадські об'єднання); наявності (відсутності) згоди особи на застосування щодо неї певного заходу; форми врегулювання (усна чи письмова);

– аргументовано, що передбачений п. 2 ч. 1 ст. 28 Закону України «Про запобігання корупції» обов'язок повідомляти не пізніше наступного робочого дня з моменту, коли особа дізналася чи повинна була дізнатися про наявність у неї реального конфлікту інтересів, а також кореспондуюча норма, що передбачає відповідальність за ч. 1 ст. 172-7 КУпАП за неповідомлення особою

у встановлених законом випадках та порядку про наявність у неї реального конфлікту інтересів, суперечать положенням ст.ст. 63 та 64 Конституції України і, відповідно, потребують скасування;

- обґрунтовано необхідність внесення доповнень до встановленого п. 1 ч. 1 ст. 25 Закону України «Про запобігання корупції» переліку дозволених для сумісництва видів діяльності, включивши до нього діяльність з надання рухомого та нерухомого майна в оренду;

- зроблено висновок про доцільність зазначення в Законі України «Про запобігання корупції» такої форми зовнішнього врегулювання конфліктів інтересів, що не мають постійного характеру, як самостійне (без залучення інших працівників) прийняття рішення або вчинення відповідних дій керівником, якщо підлегла йому особа повідомила про наявний у неї конфлікт інтересів;

- запропоновано законодавчо закріпити вимоги щодо організаційного рівня керівника, який має приймати рішення про здійснення повноважень під зовнішнім контролем (не нижче ніж керівник самостійного структурного підрозділу, у складі якого працює особа, яка повідомила про конфлікт інтересів);

- запропоновано диференціювати адміністративну відповідальність осіб за правопорушення, пов'язані з корупцією, залежно від того, вчинені вони у зв'язку з виконанням безпосередніх службових обов'язків, або у зв'язку з недотриманням додаткових приписів або обмежень, встановлених антикорупційним законодавством;

- сформульовано авторські пропозиції щодо удосконалення положень Законів України «Про запобігання корупції», Кодексу України про адміністративні правопорушення, «Про центральні органи виконавчої влади», «Про Національну поліцію України», інших нормативно-правових актів; доведено необхідність розроблення та прийняття Закону України «Про адміністрування конфлікту інтересів» (проект Закону додається);

удосконалено:

- дефініції понять «конфлікт інтересів», «публічна посадова особа», «реальний конфлікт інтересів»; «потенційний конфлікт інтересів», «адміністративно-правові засоби запобігання конфлікту інтересів», «адміністративно-правові засоби врегулювання конфлікту інтересів»;

- положення щодо особливостей правовідносин як сфери виникнення конфлікту інтересів: 1) конфлікт інтересів виникає у сфері публічних правовідносин; 2) суб'єктами є не тільки державні службовці, службовці органів місцевого самоврядування, але й особи, які не перебувають на публічній службі, не працюють у державних підприємствах і організаціях, а здійснюють приватну господарську, у тому числі підприємницьку, та іншу діяльність, пов'язану із наданням публічних послуг, спрямованих на задоволення публічного інтересу; 3) об'єктом таких відносин виступають встановлені законодавством правила щодо запобігання впливу приватного інтересу цих осіб на об'єктивність реалізації ними своїх повноважень;

- пропозиції щодо правового врегулювання конфлікту інтересів на основі досвіду США, Великої Британії, Франції, Німеччини, Італії, Норвегії, Словаччини, Чехії, Польщі;

- теоретичні положення щодо визначення місця та особливостей конфліктів інтересів, що виникають у публічно-парових відносинах, серед соціальних конфліктів, їх співвідношення із правовими конфліктами;

дістали подальший розвиток:

- способи класифікації конфліктів інтересів, визначення заходів щодо їх запобігання, а також особливостей застосування зовнішніх та самостійних форм врегулювання конфліктів інтересів, що сприяло визначенню основних напрямів удосконалення правового регулювання в цій сфері;

- підходи до визначення підстав адміністративної відповідальності за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, що дозволило виокремити основні та додаткові ознаки відповідних складів адміністративних проступків, розкрити особливості їх прояву, проаналізувати практику застосування деліктного законодавства у цій сфері, визначити пропозиції щодо внесення змін та доповнень до Кодексу України про адміністративні правопорушення;

- пропозиції щодо доцільності створення спеціальних комісій у структурі органу, підприємства, установи, організації для урегулювання конфлікту інтересів;

- наукові положення щодо прояву конфліктів інтересів, що виникають у зв'язку із недотриманням окремих видів обмежень, встановлених законодавством у сфері запобігання корупції (у зв'язку з наявністю в особи підприємств чи корпоративних прав, підпорядкуванням близьких осіб, сумісництвом та суміщенням з іншими видами діяльності, дією обмежень щодо одержання подарунків), що дозволило визначити моменти виникнення відповідного приватного інтересу, можливості його впливу на виконання особою службових повноважень, заходи із запобігання та врегулювання конфліктів інтересів.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані в дисертації висновки і пропозиції впроваджено та можуть використовуватися в:

- *нормотворчій діяльності* – при розробленні проектів змін та доповнень до Кодексу України про адміністративні правопорушення, законів України «Про запобігання корупції», «Про Національну поліцію України» (акт Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності від 16 грудня 2020 р.);

- *практичній діяльності* – при розробленні та вдосконаленні відомих нормативно-правових актів, методичних рекомендацій з питань запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (акти Управління запобігання корупції МВС України від 8 вересня 2020 р., Управління запобігання корупції Національної поліції України від 16 серпня 2020 р., Управління внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України від 30 вересня 2020 р., відділу організаційно-аналітичного та документального забезпечення Державної

установи «Центр пробації» Міністерства юстиції України від 22 липня 2020 р., Управління забезпечення безпеки учасників судового процесу Служби судової охорони від 30 вересня 2020 р.);

– *правозастосовній діяльності* спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції під час встановлення фактів порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення (акт Департаменту внутрішньої безпеки Національної поліції України від 10 вересня 2020 р.);

– *освітньому процесі* – при підготовці та проведенні лекційних, семінарських і практичних занять зі здобувачами вищої освіти з адміністративного права, публічного адміністрування, адміністративно-деліктного права та процесу, публічної служби, антикорупційного законодавства (акт Національної академії внутрішніх справ від 17 червня 2020 р., Комунального навчального закладу «Київський міський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, держаних підприємств, установ і організацій» від 27 листопада 2020 р.);

– *науково-дослідній сфері* – як основа для подальших досліджень загальноправових питань запобігання та врегулювання конфлікту інтересів засобами адміністративного права (акт Національної академії внутрішніх справ від 25 червня 2020 р.).

Особистий внесок здобувача. Особистий внесок автора в публікаціях, які додатково відображають наукові результати дисертації, становить: Курс адміністративного права України (2013 р.) – теми 7, 8, 18; Курс адміністративного права України (2018 р.) – теми 7, 8; Адміністративне право (альбом схем) – 30 %; Адміністративна відповідальність та провадження в справах про адміністративні правопорушення – теми 10, 11; Запобігання конфлікту інтересів у діяльності органів системи Міністерства внутрішніх справ – 20 %; Concept, types and methods of settlement of conflicts of interests in public administration activity – 6 %; Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією – 25 %; Науково-практичний коментар Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» – коментар до ст. ст. 172-5 – 172-7 КУпАП; Науково-практичний коментар Закону України «Про запобігання корупції» – коментар до ст. ст. 29–20, 32–33 Закону. У дисертації ідеї та розробки, які належать співавторам, не використовувалися. Наукові результати, отримані в кандидатській дисертації, повторно на захист докторської дисертації не виносяться.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки оприлюднено на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях і круглих столах, зокрема: «Проблемні питання адміністративно-правової протидії корупції (м. Київ, 20 лютого 2014 р.)», «Адміністративно-правові засади протидії корупції» (м. Київ, 15 жовтня 2015 р.), «Корупційна злочинність у міжнародному вимірі: форми, методи та засоби протидії» (м. Київ, 9–10 листопада 2017 р.), «Адміністративне право і процес: історія,

сучасність, перспективи розвитку» (м. Маріуполь, 24 березня 2017 р.), «Єдність адміністративно-правової думки в умовах 100-річчя соборності України: електронне видання матеріалів круглого столу» (м. Львів, 18 лютого 2018 р.), «Антикорупційне законодавство України: проблеми забезпечення ефективності» (м. Київ, 20 лютого 2018 р.), «Корупційні ризики в публічній службі: компаративно-правовий аналіз досвіду країн Східної та Західної традицій права» (м. Запоріжжя, 28–29 березня 2018 р.), «Актуальні проблеми запобігання корупції в органах публічної влади в Україні в умовах євроінтеграції» (м. Запоріжжя, 10–11 квітня 2018 р.), «Правова держава: напрямки та тенденції її розбудови в Україні» (м. Одеса, 11–12 травня 2018 р.), «Проблеми вдосконалення діяльності правоохоронних органів щодо виявлення, попередження та припинення корупційних проявів» (м. Львів, 25 травня 2018 р.), «Публічна служба і адміністративне судочинство» (м. Київ, 5–6 липня 2018 р.), «Актуальні завдання та напрями розвитку юридичної науки у ХХІ столітті» (м. Львів, 19–20 жовтня 2018 р.), «Проблеми правової реформи та розбудови громадянського суспільства в Україні» (м. Харків, 19–20 жовтня 2018 р.), «Роль інституту викривачів у запобіганні та протидії корупції» (м. Київ, 2 листопада 2018 р.), «Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах» (м. Львів, 9 листопада 2018 р.), «Імплементация європейських стандартів запобігання корупції в Україні» (м. Київ, 22 березня 2019 р.), «Проблеми вдосконалення діяльності правоохоронних органів щодо виявлення, попередження та припинення корупційних проявів» (м. Львів, 24 травня 2019 р.), «Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі» (м. Київ, 12 грудня 2019 р.), «Сучасні тенденції розвитку юридичної науки» (м. Караганда, 26 червня 2020 р.), «Сучасний рух науки» (м. Дніпро, 8–9 жовтня 2020 р.), «Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі» (м. Київ, 9–10 грудня 2020 р.).

Публікації. Основні положення дисертації опубліковано у 61 наукових працях, з яких дві монографії (одна з них – одноосібна), 17 наукових статей у наукових фахових виданнях України, 5 – у наукових періодичних виданнях інших держав (Польща, Словаччина, Молдова), 24 тезах доповідей на конференціях і круглих столах, а також 14 працях, які додатково відображають результати дослідження.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, п'яти розділів, що об'єднують 16 підрозділ, висновків, списку використаних джерел (398 найменувань на 40 сторінках) і додатків на 51 сторінці. Повний обсяг дисертації становить 507 сторінок, із них обсяг основного тексту – 392 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми роботи, ступінь наукової розробленості проблеми, вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету і завдання дослідження, його об'єкт, предмет, методи; охарактеризовано наукову новизну роботи, її практичне значення,

висвітлено дані про апробацію й публікацію результатів дослідження, а також про його структуру та обсяг.

Розділ 1 «Правова природа конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 *«Теоретико-методологічні засади дослідження конфлікту інтересів»* описано підходи, принципи й методи наукового пізнання; визначено методологію аналізу правових відносин, що становлять об'єкт дослідження.

Діалектичний метод використано для дослідження становлення і розвитку інституту конфлікту інтересів. Метод феноменології використовувався при аналізі поняття «конфлікт інтересів», визначенні його видів. Відповідне уявлення про сутність предмету дало можливість класифікувати конфлікти інтересів за ступенем владності у відносинах між сторонами конфлікту, за кількісним складом суб'єктів. Застосування аксіологічного методу сприяло обґрунтуванню необхідності протидії корупції та її наслідкам в Україні, оскільки остання деформує політичну організацію суспільства, підриває демократичні стандарти. Метод герменевтики застосовано при дослідженні змісту та особливостей конфлікту інтересів, а також при аналізі антикорупційного законодавства, яким встановлено явище конфлікту інтересів, визначено його види та адміністративно-правові засоби щодо запобігання такому конфлікту. Для розкриття змісту адміністративної відповідальності за невжиття заходів щодо конфлікту інтересів використовувався метод юридичної герменевтики, при цьому зазначалося, що наразі окремі діяння, пов'язані з конфліктом інтересів, на жаль, залишаються безкарними.

Антропологічний метод використовувався при дослідженні поведінки посадової особи юридичної особи публічного права, діяльність якої регламентована законом України «Про запобігання корупції» та «Загальними правилами етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування» щодо повідомлення про існування конфлікту інтересів. За допомогою синергетичного методу було здійснено аналіз національного законодавства, яким регламентовано порядок та процедуру урегулювання конфлікту інтересів на публічній службі; було визначено найважливіші та найбільш поширені заходи протидії конфлікту інтересів. Метод аналізу використовувався при дослідженні змісту адміністративної та дисциплінарної відповідальності за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів та санкцій за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, стадій адміністративного провадження, пов'язаного з порушенням вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Метод індукції використано при визначенні напрямків удосконалення законодавства у сфері запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах та адміністративно-правових засобів запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

Метод аналогії використано при здійсненні компаративного аналізу регулювання конфлікту інтересів. Метод конкретизації застосовано при дослідженні повноважень народних депутатів України та особливостей їхньої

відповідальності за неповідомлення про наявний конфлікт інтересів. Використання методу системного аналізу дало можливість визначити напрямки удосконалення законодавства у сфері запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах та дослідити особливості запобігання та врегулювання конфліктів інтересів, що виникають у зв'язку з недотриманням окремих видів обмежень, встановлених законодавством у сфері запобігання корупції, а також запропонувати ефективні механізми виконання окремих видів обмежень особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та осіб, які до них прирівняні.

У підрозділі 1.2 *«Історіографія дослідження та правового регулювання запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності публічної адміністрації»* констатується, що, незважаючи на значну кількість робіт, присвячених проблемам адміністративно-правової протидії корупції, окремим аспектам запобігання та врегулювання конфліктів інтересів, на монографічному рівні комплексні та системні дослідження проблем запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах засобами адміністративного права не здійснювались. Поза увагою науковців залишились структура конфлікту інтересів, форми повідомлення та врегулювання конфлікту інтересів, здійснення контролю за результатами застосування заходів врегулювання конфлікту інтересів; відсутні дослідження порядку запобігання та врегулювання конфліктів інтересів, що виникають у зв'язку із недотриманням окремих видів обмежень, встановлених законодавством у сфері запобігання корупції, зокрема, у зв'язку з наявністю в особи підприємств чи корпоративних прав, із недотриманням обмежень щодо одержання подарунків, тих, що виникають під час сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, спільної роботи близьких осіб тощо.

В історії правового регулювання запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності публічної адміністрації виділено п'ять етапів, що відображають процес зародження та формування цього заходу запобігання корупційним і пов'язаним з корупцією правопорушенням: від перших спроб правового регулювання на підзаконному і на законодавчому рівнях в окремих сферах і галузях приватної, а згодом і публічної діяльності – до формування комплексної системи заходів запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності як осіб, уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування, так і прирівняних до них осіб.

У підрозділі 1.3 *«Публічні правовідносини як сфера виникнення конфлікту інтересів»* встановлено, що з прийняттям Закону України «Про запобігання корупції» продовжилася експансія публічно-правових норм на суспільні відносини, що виникають у межах діяльності державних та муніципальних підприємств, установ, організацій, громадських формувань, а також серед осіб приватного права під час надання публічних послуг. Поєднуючи в собі приватні та публічні інтереси, такі послуги діалектично об'єднують особу, суспільство та публічну адміністрацію. Надання публічних послуг слід розглядати як функцію сучасної соціальної держави, сукупність дій, спрямованих на задоволення потреб особи, що становлять публічний інтерес.

Конфлікт інтересів виникає у сфері публічних правовідносин, які мають свої особливості: 1) їх суб'єктами є не тільки державні службовці, службовці органів місцевого самоврядування, але й особи, що не перебувають на державній службі, не працюють у державних підприємствах й організаціях, здійснюють приватну господарську, у тому числі підприємницьку, та іншу діяльність, але вона пов'язана із наданням публічних послуг, спрямованих на задоволення публічного інтересу; 2) об'єктом таких відносин є дотримання встановлених законодавством правил запобігання впливу приватного інтересу цих осіб на об'єктивність реалізації їхніх повноважень.

У підрозділі 1.4. *«Поняття та види конфлікту інтересів»* встановлено, що в національному правовому полі відсутнє легальне визначення конфлікту інтересів, його зміст та структура розкривається крізь призму законодавчо визначених видів конфлікту інтересів - потенційного та реального, що ускладнює розуміння сутності та призначення заходів запобігання конфлікту інтересів. Про це свідчать результати опитувань: так, чітко усвідомлюють зміст та різницю між законодавчо закріпленими визначеннями потенційного та реального конфлікту інтересів 30 % (104) респондентів, понад половину опитаних не впевнені у своїх знаннях (55 % – 191 особа), не вбачають різниці між цими конфліктами 15 % (55) респондентів.

Констатується, що коло суб'єктів, на яких поширюється вимога щодо запобігання конфлікту інтересів, не обмежується лише службовими особами, а розширюється за рахунок осіб, які не наділені службовими повноваженнями але надають публічні послуги, здійснюючи незалежну професійну діяльність, є представниками громадських формувань тощо. Тож, законодавчі визначення конфліктів інтересів, пов'язані виключно з виконанням службових повноважень, не стосуються осіб, які такими повноваженнями не наділені.

Конфлікт інтересів визначено як наявність приватного інтересу публічної посадової особи, який може вплинути або впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень або на вчинення чи невчинення дій під час виконання нею як публічною посадовою особою дискреційних службових, представницьких або інших повноважень. Складовими конфлікту інтересів виступають: а) дискреційні службові, представницькі, а також інші публічні повноваження (у тому числі невідомого характеру); б) приватний інтерес особи, яка реалізує такі повноваження; в) можливість впливу або вплив приватного інтересу на об'єктивність або неупередженість реалізації дискреційних службових або інших публічних повноважень. Доведено недоцільність використання при визначенні конфлікту інтересів слова «суперечність» як його апріорної ознаки.

Розглядаючи конфлікт інтересів як особливу ситуацію, що складається у сфері публічно-правових відносин, виділено такі критерії для класифікації конфліктів: 1) за ступенем владності у відносинах між сторонами конфлікту; 2) за кількісним складом суб'єктів; 3) за тривалістю; 4) за якісним складом суб'єктів; 5) за способом урегулювання конфлікту; 6) залежно від виду правового регулювання запобігання конфлікту інтересів; 7) за критерієм протиправності та ін.

Розділ 2 «Адміністративно-правові засоби запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Поняття та види адміністративно-правових засобів запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах»* досліджено поняття «правові засоби», «адміністративно-правові засоби», «адміністративно-правові засоби запобігання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах», «адміністративно-правові засоби врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах». *Адміністративно-правові засоби запобігання конфлікту інтересів* визначено як сукупність заходів та способів, які застосовують у своїй діяльності уповноважені суб'єкти з метою створення умов, за яких мінімізується ймовірність виникнення конфлікту інтересів. Основними та першочерговими заходами запобігання конфлікту інтересів (з урахуванням результатів соціологічного опитування) визнано роз'яснювальну роботу щодо конфлікту інтересів, доведення до відома не тільки законодавчих приписів, а змісту, умов, типових прикладів виникнення такого конфлікту, а також заходів щодо їх попередження. Серед опитаних такими, які добре розуміють зміст положень антикорупційного законодавства щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, виявилися 36 % (129) респондентів; більшість продемонструвала невпевненість у своїх знаннях з цього питання (недостатньо обізнаними виявилися 55 % (188) респондентів), дуже низький рівень знань, а також абсолютну необізнаність у цьому питанні показали 9 % (33) респондентів).

Під *адміністративно-правовими засобами урегулювання конфлікту інтересів* запропоновано розуміти систему юридично визначених заходів самостійного та зовнішнього врегулювання, спрямованих на виявлення та нівелювання впливу приватного інтересу на повноваження суб'єкта, який спричинив виникнення конфлікту інтересів, оформлення відповідного рішення уповноваженою особою або вчинення відповідних дій таким суб'єктом самостійно.

Доведено, що адміністративно-правові засоби запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах є лише частиною різних за своєю сутністю та призначенням юридичних засобів (приписів, заборон та дозволів) адміністрування конфлікту інтересів.

Адміністративно-правові засоби адміністрування конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах - це визначена нормами адміністративного права сукупність різних за своєю сутністю та призначенням правових інструментів, заходів, процедур, спрямованих на спільне вирішення завдання запобігти виникненню конфлікту інтересів, врегулювати такий конфлікт у разі його виникнення, забезпечити контроль за дотриманням відповідних процедур, а також притягнення за необхідності винних осіб до відповідальності. Різновидами таких заходів є: а) заходи попередження конфлікту інтересів; б) заходи врегулювання конфлікту інтересів; в) заходи моніторингу; г) заходи адміністративного примусу.

У підрозділі 2.2 «Суб'єкти запобігання та врегулювання конфлікту інтересів» досліджено систему суб'єктів, на яких поширюються вимоги щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Відповідно до покладених обов'язків, такими є: 1) суб'єкти, на яких одночасно покладено обов'язки запобігати та врегульовувати конфлікти інтересів; 2) суб'єкти, на яких покладено обов'язки вживати заходів щодо запобігання виникненню конфліктів, і ті, на яких покладено повноваження їх урегульовувати; 3) суб'єкти, на яких покладено обов'язки вживати заходів лише щодо врегулювання конфліктів інтересів.

Обов'язок суб'єктів вживати заходів щодо недопущення виникнення конфлікту інтересів розглядається у двох аспектах: 1) як діяльність уповноважених суб'єктів із створення умов для мінімізації виникнення конфліктів інтересів у вигляді загальної профілактики (наприклад, прийняття загальних або відомчих нормативних актів, спрямованих на їх попередження); 2) як діяльність цих осіб, спрямована на недопущення виникнення конфлікту інтересів під час повсякденного виконання ними службових чи інших публічних повноважень.

Суб'єктів запобігання та врегулювання конфліктів інтересів класифіковано на таких підставах: 1) залежно від публічно-правового статусу; 2) за виконуваними функціями та повноваженнями; 3) за складом суб'єктів, на яких поширюються вимоги щодо врегулювання конфлікту інтересів; 4) залежно від процедури повідомлення та врегулювання конфлікту інтересів.

У підрозділі 2.3 «Порядок повідомлення та врегулювання конфлікту інтересів у публічних правовідносинах» розкрито загальні та спеціальні процедури повідомлення про конфлікт інтересів, виявлено недоліки їх правового регулювання, визначено заходи їх усунення, зокрема, у випадку перебування особи на посаді, яка не передбачає наявності у неї безпосереднього керівника (у тому числі у разі тимчасової відсутності такого керівника).

Констатується, що перелік заходів зовнішнього та самостійного врегулювання конфліктів інтересів, передбачений ст. 29 Закону України «Про запобігання корупції», не є вичерпним і може варіюватися залежно від особливостей проходження служби, здійснення трудової діяльності відповідних осіб та специфіки організації діяльності відповідних органів, підприємств установ та організацій. Обґрунтовано, що обрання конкретного заходу залежить від низки факторів: виду конфлікту; його тривалості; статусу суб'єкта, у якого він виник, та суб'єктів, уповноважених на його врегулювання; наявності (відсутності) згоди особи на застосування щодо неї певного заходу; форми врегулювання (усна чи письмова) тощо.

Як свідчать результати проведеного анкетування, достатньо зрозумілими є строки, порядок та форми повідомлення про конфлікт інтересів, передбачені Законом України «Про запобігання корупції» для 38 % (134) опитаних. На вади врегулювання звернуло увагу 43 % (151) осіб, ще 19 % (65) – на необізнаність у його правилах.

Вироблено пропозиції щодо законодавчого закріплення: а) форми рішення про застосування заходів зовнішнього врегулювання конфлікту інтересів: для рішення про усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів передбачити усну або письмову форму, для інших заходів – тільки письмову; б) організаційно-структурного рівня керівника, який має право приймати рішення про здійснення повноважень під зовнішнім контролем. Щодо такого заходу, як усунення від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті, запропоновано передбачити можливість керівника, незалежно від наявності/відсутності іншого працівника, особисто приймати рішення або виконувати дії, що лягли в основу конфлікту.

Розділ 3 «Порядок запобігання та врегулювання конфліктів інтересів, що виникають у зв'язку із недотриманням окремих видів обмежень, встановлених законодавством у сфері запобігання корупції» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 *«Особливості запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у зв'язку з наявністю в особи підприємств чи корпоративних прав»* розкрито зміст законодавчого обов'язку передачі в управління іншим особам належних особам, уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а також окремим посадовим особам юридичних осіб публічного права, підприємств та корпоративних прав, визначено можливість виникнення конфлікту інтересів та особливостей його врегулювання у таких випадках.

Доведено, що конфлікт інтересів у зв'язку з наявністю в особи підприємств чи корпоративних прав є тільки можливою ситуацією, яка, як свідчить практика роботи спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, достатньо рідко виникає безпосередньо під час виконання службових чи інших публічних повноважень. З'ясовано, що внаслідок передачі корпоративних прав їх остаточного відчуження не відбувається, особа, незважаючи на виконання законодавчої вимоги, продовжує мати приватний інтерес, тож конфлікт інтересів у майбутньому не виключається.

Установлено, що ст. 36 Закону України «Про запобігання корупції» містить норми, що не спрямовані на запобігання конфлікту інтересів у зв'язку з наявністю в особи підприємств чи корпоративних прав, а лише встановлюють обмеження щодо володіння та користування ними. Запропоновано варіанти розв'язання цієї проблеми шляхом: а) обмеження права на службу (роботу) осіб, які мають корпоративні права у сфері здійснення майбутньої службової (трудова) діяльності; б) запровадження обов'язку відчуження корпоративних прав та підприємств, які створюють конфлікт інтересів; в) скасування положень Закону України «Про запобігання корупції» – у такому випадку конфлікти інтересів будуть розглядатись по факту їх виникнення в службовця і врегульовуватись за загальними правилами.

У підрозділі 3.2 *«Специфіка конфліктів інтересів, що виникають у зв'язку з недотриманням обмежень щодо одержання подарунків»* встановлено,

що, незважаючи на передбачене ч. 4 ст. 24 Закону України «Про запобігання корупції» положення про те, що рішення, прийняте публічною особою на користь особи, від якої вона чи її близькі особи отримали подарунок, вважаються такими, що прийняті в умовах конфлікту інтересів, зміст такого конфлікту, момент його виникнення, способи урегулювання, юридичні наслідки законом не конкретизовані, що дозволило констатувати низький рівень правової регламентації таких ситуацій, відсутність відповідних роз'яснень Національного агентства з питань запобігання корупції, що призводить до проблем правозастосування у роботі спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, судових органів, а також їх розуміння особами, на яких поширюється дія цього Закону.

Аналіз видів подарунків (заборонені, обмежені їх вартістю, дозволені) дає підстави вважати, що законодавство у сфері запобігання корупції потребує покращення в частині розуміння його змісту і передбачення наслідків. Передусім це стосується подарунків, що відповідають «загальновизнаним уявленням про гостинність». Незважаючи на спроби доктринального тлумачення, за відсутності легального визначення таких уявлень, основним критерієм такого подарунку залишається його вартість.

Доведено, що не кожне рішення, прийняте уповноваженою особою на користь особи, від якої вона чи її близькі особи отримали подарунок, повинно вважатися таким, що прийняте в умовах конфлікту інтересів. Наявність або відсутність такого конфлікту залежить, по-перше, від моменту отримання подарунку (до, під час або після прийняття рішення); по-друге, від виду подарунку (заборонений або обмежений його вартістю). Встановлено, що одержання службовцем подарунку, «обмеженого його вартістю», як прояв гостинності створює додаткову сферу його приватного інтересу, який згодом може впливати на об'єктивність вчинення дій та прийняття рішень службовцем в інтересах дарувальника.

У підрозділі 3.3 «Особливості конфліктів інтересів, що виникають під час сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності» проаналізовано визначення видів діяльності, щодо яких встановлено законодавчий дозвіл оплатного суміщення та сумісництва, констатується, що більшість з них законом чітко не визначені і є результатом доктринального тлумачення, що негативно впливає, по-перше, на розуміння змісту цих видів діяльності особами, уповноваженими на виконання функцій держави, місцевого самоврядування, і, по-друге, на правозастосовчу практику спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, а також суддів, які нерідко довільно їх трактують. Виходом із такої ситуації має стати законодавче закріплення згаданих визначень у відповідних законах, що їх регулюють.

У результаті аналізу положень господарського, податкового, антикорупційного, законодавства про публічну службу обґрунтовано, по-перше, необхідність розширення права осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, отримувати доходи від діяльності з надання в оренду рухомого та нерухомого майна і, по-друге, доцільність надання поліцейським права під час проходження служби

займатися також медичною практикою, інструкторською та суддівською практикою із спорту.

Встановлено: 1) сам факт суміщення та сумісництва не створює окремої, не врегульованої законом ситуації конфлікту інтересів, якщо виконання повноважень за суміщенням не перетинається зі службовими повноваженнями; 2) конфлікт інтересів має місце у випадках, коли особа внаслідок суміщення посад реалізує такі повноваження щодо себе як працівника за основною посадою (наприклад, тимчасово виконує обов'язки керівника, реалізує контрольно-наглядові повноваження тощо); 3) здійснення іншої оплачуваної діяльності створює додаткову сферу приватного інтересу, в якій згодом може виникнути конфлікт інтересів.

У підрозділі 3.4 *«Специфіка конфліктів інтересів, що виникають під час спільної роботи близьких осіб»* звернено увагу на дуалізм норм антикорупційного законодавства щодо заборони службовцям мати в прямому підпорядкуванні близьких їм осіб або бути прямо підпорядкованими у зв'язку з виконанням повноважень близьким їм особам, з одного боку, та заходами щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів – з іншого, а також на колізію між заходами та нормами абз. 3 ст. 27 Закону України «Про запобігання корупції», що дозволяють спільну роботу близьких осіб, які прямо підпорядковані один одному у зв'язку з набуттям одним із них статусу виборної особи, осіб, які працюють у сільських населених пунктах (окрім тих, що є районними центрами), а також гірських населених пунктах, народних засідателів і присяжних. Зміст такої колізії полягає в тому, що незважаючи на те, що згаданим суб'єктам не заборонена спільна робота, вони повинні дотримуватись вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Одним із шляхів усунення такої суперечності є скасування переліку осіб, на яких заборона спільної роботи близьких осіб не поширюється, з наступним застосуванням заходів врегулювання конфлікту інтересів.

Виявлено різні підходи законодавця до строків та порядку усунення обставин спільної роботи близьких осіб, передбачені ч. 2 ст. 27 Закону України «Про запобігання корупції» та ст. 32 Закону України «Про державну службу», запропоновано шляхи їх уніфікації.

Розділ 4 «Адміністративна відповідальність за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 4.1 *«Поняття та підстави адміністративної відповідальності за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів»* зазначається, що за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів може наставати адміністративна, дисциплінарна та цивільно-правова відповідальність. *Адміністративну відповідальність за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів* визначено як негативну реакцію держави, примусове, з дотриманням встановленої Кодексом України про адміністративні правопорушення процесуальної форми, застосування судом за вчинення адміністративного проступку, пов'язаного із порушенням встановлених вимог

щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, адміністративних стягнень, які виконані в установленому законом формах та порядку.

Охарактеризовано ознаки адміністративного правопорушення щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, фактична і юридична підстави адміністративної відповідальності. Визначено об'єкт такого правопорушення, що дозволило класифікувати адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією: 1) такі, що пов'язані з безпосереднім виконанням службових повноважень (у т.ч. дія в умовах реального конфлікту інтересів); 2) такі, що пов'язані з недотриманням додаткових вимог (фінансового контролю, заборони сумісництва тощо). Розкрито основні ознаки об'єктивної сторони порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Визначено, що підставою для притягнення особи до адміністративної відповідальності за ст. 172-7 КУпАП є встановлення ознак складу відповідного проступку, визначальними серед яких є ті, що характеризують реальний конфлікт інтересів, а саме: а) наявність дискреційних службових, представницьких або інших повноважень на вчинення дій чи прийняття рішень та факт їх реалізації; б) наявність підтвердженого приватного інтересу особи стосовно прийнятого рішення або вчиненої дії; в) вплив приватного інтересу на об'єктивність або неупередженість реалізації дискреційних службових або інших визначених законом повноважень. Вказується на недоцільність використання в законодавстві та практичну складність доказування наявності суперечності між приватним інтересом і службовими повноваженнями особи. Розкрито специфічні суб'єктивні ознаки складу проступку (спеціального суб'єкта, вини у формі умислу), зазначено, що незважаючи на об'єктивно корисливий приватний інтерес у конфлікті, мета і мотив вчинення таких правопорушень не мають кваліфікуючого значення.

У підрозділі 4.2 «Адміністративні стягнення, що накладаються за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів» визначено види та наслідки накладення адміністративних стягнень за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Такі стягнення визначено як засіб покарання фізичної особи за неповідомлення у встановлених законом випадках та порядку про наявність у неї реального конфлікту інтересів та вчинення дій чи прийняття рішень в умовах реального конфлікту інтересів, що застосовується судом з метою її виховання та попередження вчинення нових адміністративних та інших правопорушень.

Доведено, що при встановленні законодавцем положень ч. 5 ст. 30 КУпАП, відповідно до яких позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю може бути призначено судом незалежно від того, чи передбачене воно в санкції статті Особливої частини цього Кодексу, недотриманий принцип правової визначеності, який вимагає чіткості, зрозумілості й однозначності формулювання правових норм, зокрема їх передбачуваності для громадян.

Встановлено тенденції різних законодавчих підходів до питання звільнення зі служби (роботи) осіб унаслідок притягнення їх до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією.

Запропоновано, щоб припинення публічної служби (трудової діяльності) як наслідок притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією, передбачалось лише у випадках вчинення таких правопорушень у зв'язку з виконанням службових та інших публічних обов'язків.

У підрозділі 4.3 «Проведення у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів» проаналізовано зміст та стадії такого проведення, виявлено його специфічні ознаки (розмежування компетенцій НАЗК та Національної поліції щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення; скорочення строків направлення протоколу до суду; можливість відсторонення особи, стосовно якої складено протокол, від виконання службових повноважень; можливість зупинення строку розгляду справи та ін.).

Адміністративне проведення, пов'язане з порушенням вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів визначено як специфічні упорядковані послідовні дії уповноважених суб'єктів щодо виявлення порушень вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (неповідомлення особою у встановлених законом випадках та порядку про наявність у неї реального конфлікту інтересів; вчинення дій чи прийняття рішень в умовах реального конфлікту інтересів) та забезпечення притягнення осіб, які їх допустили, до адміністративної відповідальності у процесі адміністративного розслідування справи, розгляду і прийняття постанови у справі, її можливого оскарження, а також забезпечення виконання постанови.

Встановлено відсутність єдиного підходу до складання спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції протоколів про адміністративні правопорушення, розгляду судами справ про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, що не в останню чергу пов'язано з неможливістю касаційного оскарження постанови апеляційного суду у справах про адміністративні правопорушення і, як наслідок, – уніфікації практики правозастосування. Визнано доцільним надати право оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, посадовим особам, які складали відповідні протоколи про адміністративні правопорушення.

Розділ 5 «Удосконалення законодавства у сфері запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 5.1 «Зарубіжний досвід правового регулювання конфлікту інтересів» вивчено досвід правового регулювання конфлікту інтересів у таких країнах, як США, Велика Британія, Франція, Німеччина, Італія, Норвегія, Словаччина, Чехія, Польща.

Стверджується, що рівень запобігання та врегулювання конфлікту інтересів визначають: 1) рівень економічного розвитку даних країн; 2) побоювання бути притягненим до юридичної відповідальності за вчинення

корупційних діянь; 3) рівень правової свідомості та правової культури населення та суб'єктів декларування; 4) дієва система нормативно-правових актів, якими урегульовано конфлікт інтересів. Позитивним є приклад Словаччини щодо залучення до боротьби з корупцією громадських інституцій. Основними завданнями цих неурядових організацій є здійснення моніторингу, антикорупційна освіта, проведення аналізу та експертизи, боротьба з клієнтелізмом, а також підтримка позитивних кроків у сфері боротьби з корупцією.

Дієвими засобами профілактики запобігання конфлікту інтересів в країнах ЄС є забезпечення адміністративної прозорості діяльності державних службовців, що полягає в забезпеченні відкритого доступу до процедури прийому на державну службу; забезпеченні громадського контролю та отриманні необхідної інформації про діяльність державних службовців, про підстави для прийняття ними рішень; про їхній майновий стан та майновий стан близьких їм осіб.

Цікавим є досвід США, Великобританії та Франції, де конфлікт інтересів визначається як передумова поширення корупції на публічній службі. Законодавство цих країн приділяє особливу увагу не врегулюванню конфлікту інтересів, а попередженню та профілактиці конфлікту інтересів шляхом впровадження кодексів етики державних службовців, у яких акцентовано увагу на моральній стороні конфлікту інтересів. Головними принципами діяльності осіб, які перебувають на державній службі є: превілеювання загального інтересу над приватним; справедлива конкуренція; неупередженість державних службовців по відношенню до громадян; системність у прийнятті рішень; недопущення дискримінації громадян у їх відносинах з публічною адміністрацією; послідовність, чесність. У досвіді Італії примітним є запровадження такого принципу запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, як винятковість державного трудового контракту, що передбачає повну заборону для державних службовців займатися будь-якою як оплачуваною, так і неоплачуваною діяльністю.

У підрозділі 5.2. *«Напрями удосконалення законодавства у сфері запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах»* визначено шляхи удосконалення законодавства у сфері запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах, а саме: 1) закріплення на законодавчому рівні теоретичного визначення правових категорій щодо врегулювання конфлікту інтересів; 2) процедурні; 3) процесуальні.

Відповідно до цього обґрунтовано необхідність: 1) внесення змін до ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» шляхом доповнення термінами «конфлікт інтересів»; «загальноновизнане уявлення про гостинність», редагування поняття «реальний конфлікт інтересів» – виключення з нього слова «суперечність»; 2) визнання неконституційним положення абз. 2 ч. 1 ст. 28 Закону України «Про запобігання корупції» щодо обов'язку особи, зазначеної у п.п. 1, 2 ч. 1 ст. 3 цього Закону, повідомляти про наявність у неї реального конфлікту інтересів, і, як наслідок, виключення норми ч. 1 ст. 172-7 Кодексу

України про адміністративні правопорушення; 3) встановлення можливості врегулювання конфлікту інтересів самостійно керівником органу без залучення інших працівників відповідного органу, підприємства, установи, організації або повідомлення компетентних суб'єктів щодо необхідності врегулювання конфлікту інтересів; 4) нормативного закріплення форм повідомлення та врегулювання конфлікту інтересів (усна, письмова); 5) запровадження обов'язку декларування приватних інтересів близьких осіб тих осіб, які визначені в п.п. 1, 2 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції»; 6) у спеціальних законах передбачити, що положення Закону України «Про запобігання корупції» поширюються на осіб, які здійснюють адвокатську діяльність, нотаріальну діяльність, професійну оціночну діяльність, та інших осіб, які відповідно до законодавства уповноважені надавати публічні послуги, нормативно закріпити поняття таких послуг та суб'єктів їх надання; 7) передбачити в Законі України «Про запобігання корупції» створення спеціальних (тимчасових) комісій у структурі органу, підприємства, установи, організації для урегулювання конфлікту інтересів (пропозиція отримала 254 схвальних відповіді – 73 % опитаних). До її складу пропонуємо включити: керівника (заступника керівника) органу, підприємства, установи, організації; уповноважену особу з питань запобігання та виявлення корупції, представника підрозділу кадрового забезпечення; 7) уточнення норми, що стосується запобігання конфлікту інтересів у зв'язку з наявністю в особи корпоративних прав; 8) урегулювання питання строків накладення адміністративних стягнень у разі зупинення розгляду справи про вчинення адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, – якщо строк розгляду справи зупиняється, то зупиняється і строк накладення адміністративного стягнення за вчинення даного правопорушення.

ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертації наведено теоретичне узагальнення та шляхи вирішення нової наукової проблеми, що виникла через відсутність в адміністративно-правовій науці комплексного концептуального дослідження теоретичних та прикладних засад запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах засобами адміністративного права. З урахуванням відповідних концепцій вітчизняних і зарубіжних учених, законодавства та практики діяльності суб'єктів владних повноважень, інших уповноважених осіб розроблено пропозиції теоретичного, методологічного та організаційно-правового характеру, вироблено науково обґрунтовані рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності реалізації заходів запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах, запропоновано низку пропозицій і рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети дослідження.

1. Методологія дослідження конфлікту інтересів – це концептуальна категорія наукового дослідження конфлікту інтересів, що поєднує філософські, загальнонаукові та спеціальні принципи, засоби та методи, які застосовуються

в процесі пізнання конфлікту інтересів у системі публічного адміністрування. З метою отримання нових наукових результатів, пріоритетним у дослідженні став метод герменевтичного аналізу, який застосовано при дослідженні юридичної природи конфлікту інтересів, визначені його видів та засобів запобігання та врегулювання таких конфліктів, що надало можливість сформулювати аутентичний погляд на систему адміністративно-правових засобів адміністрування конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах.

2. В історії правового регулювання запобігання та врегулювання конфлікту інтересів в діяльності публічної адміністрації виділено такі періоди: I етап (1991–1997 рр.) – відсутність нормативно-правового забезпечення, акцентуація уваги на протидії корупційним злочинам; II етап (1998–2008 рр.) – перші спроби правового регулювання на підзаконному і на законодавчому рівнях в окремих сферах і галузях приватної, а згодом публічної діяльності; III етап (2009–2012 рр.) – виділення конфлікту інтересів як самостійного заходу запобігання корупції; IV етап (2012–2014 рр.) – формування нового розуміння конфлікту інтересів, механізмів повідомлення про конфлікт інтересів, врегулювання його в діяльності публічної адміністрації; V етап (з 2015 р.) – формування комплексної системи заходів, спрямованих на запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, протидію їх виникненню в діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб.

3. Особливостями публічних правовідносин стосовно конфлікту інтересів визначені: 1) сфера їх виникнення (реалізація публічних повноважень); 2) суб'єктний склад (не тільки особи, що перебувають на публічній службі, працівники державних та комунальних підприємств, установ та організацій, але й особи, що здійснюють приватну господарську, у тому числі підприємницьку, та іншу діяльність, пов'язану із наданням публічних послуг, спрямованих на задоволення публічного інтересу); 3) об'єктом відносин (встановлені законодавством правила запобігання впливу приватного інтересу цих суб'єктів на об'єктивність реалізації їхніх повноважень).

4. Конфлікт інтересів – наявність приватного інтересу публічної посадової особи, який може вплинути або впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень або на вчинення чи невчинення дій під час виконання нею як публічною посадовою особою дискреційних службових, представницьких або інших повноважень. Аргументовано, що складовими конфлікту інтересів виступають: а) дискреційні службові, представницькі, а також інші публічні повноваження (у тому числі невідомого характеру); б) приватний інтерес особи, яка реалізує такі повноваження; в) можливість впливу або вплив приватного інтересу на об'єктивність або неупередженість реалізації дискреційних службових або інших публічних повноважень. Доведено недоцільність застосування у законодавчих визначеннях конфліктів інтересів слова «суперечність» як апіорної ознаки таких конфліктів. Виділено нові види конфліктів інтересів за критерієм їх протиправності – перспективний та ретроспективний (легальний, протиправний).

5. Аргументовано, що адміністративно-правові засоби запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах є лише частиною заходів адміністрування конфлікту інтересів, вони являють собою визначену нормами адміністративного права сукупність різних за своєю сутністю та призначенням юридичних важелів впливу (приписів, заборон та дозволів) на конфлікт інтересів, спрямовану на спільне вирішення завдання запобігти виникненню конфлікту інтересів у публічно правових відносинах, нівелювати вплив приватного інтересу на виконання службових повноважень шляхом врегулювання таких конфліктів у разі їх виникнення. Адміністративно-правові засоби адміністрування конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах – це визначена нормами адміністративного права сукупність різних за своєю сутністю та призначенням правових інструментів, заходів, процедур, спрямованих на спільне вирішення завдання запобігти виникненню конфлікту інтересів, врегулювати такі конфлікти у разі їх виникнення, забезпечити контроль за дотриманням відповідних процедур, а також притягнення за необхідності винних осіб до відповідальності. Такі засоби реалізуються через застосування: а) заходів попередження конфлікту інтересів; б) заходів врегулювання конфлікту інтересів; в) заходів моніторингу виконання прийнятого рішення; г) заходів адміністративного примусу.

6. В системі суб'єктів, на яких поширюються вимоги щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, залежно від кола обов'язків, що на них покладаються, вирізняються: а) суб'єкти, на яких одночасно покладено обов'язки запобігати та врегульовувати конфлікти інтересів; б) ті суб'єкти, на яких покладено обов'язки вживати заходів щодо запобігання виникненню конфліктів, і ті, на яких покладено повноваження їх урегульовувати; в) суб'єкти, на яких покладено обов'язки вживати заходів лише щодо врегулювання конфліктів інтересів. Виділено такі підстави для їх класифікації: 1) залежно від публічно-правового статусу; 2) залежно від виду виконуваних функцій та повноважень; 3) залежно від складу; 4) залежно від вимог щодо процедури повідомлення про конфлікт інтересів.

7. Обрання конкретних форм повідомлення про конфлікт інтересів та його врегулювання залежить від низки факторів: виду конфлікту (потенційний або реальний); його тривалості (тимчасовий (разовий) або постійний); суб'єкта, у якого він виник (службовці державних органів, органів місцевого самоврядування, працівники інших юридичних осіб публічного права, особи, які надають публічні послуги тощо); суб'єктів, уповноважених на його врегулювання (керівники державних органів, органів місцевого самоврядування, державних і комунальних підприємств, установ, організацій їх підрозділів; колегіальні органи самостійно або за участі представника або органу НАЗК; громадські об'єднання); наявності (відсутності) згоди особи на застосування щодо неї певного заходу; форми врегулювання (усна чи письмова) тощо.

8. Наявність в особи корпоративних прав та підприємств не створює ситуацію конфлікту інтересів, вона передбачає лише можливість виникнення такої ситуації в певних випадках. Визначені в ст. 36 Закону України «Про

запобігання корупції» механізми передачі в управління іншій особі підприємств та корпоративних прав лише обмежують реалізацію права на відповідну власність, при цьому наявність приватного інтересу службовця не нівелюються, а конфлікт інтересів у майбутньому залишається можливим. Альтернативними кроками реформування можуть стати: а) заборона прийняття на службу (роботу) осіб, які мають корпоративні права у сфері здійснення майбутньої службової (трудої) діяльності; б) запровадження публічного та прозорого продажу корпоративних прав та підприємств; в) скасування положень ст. 36 Закону, відповідно до яких конфлікти інтересів будуть мати місце лише по факту їх виникнення у службовця і врегульовуватись відповідно до загальної процедури (висловили підтримку 213 осіб – 61 % опитаних).

9. Незважаючи на наявність положень ч. 4 ст. 23 Закону України «Про запобігання корупції» не кожне рішення, прийняте уповноваженою особою на користь особи, від якої вона чи її близькі особи отримали подарунок, повинно вважатися таким, що прийняте в умовах конфлікту інтересів. Наявність або відсутність такого конфлікту залежить, по-перше, від моменту отримання подарунку, по-друге, від виду подарунку.

10. Аналіз видів діяльності, щодо яких встановлено законодавчий дозвіл оплатного суміщення та сумісництва, показав, що більшість із них законом чітко не визначені і є результатом доктринального тлумачення, що негативно впливає, по-перше, на розуміння змісту цих видів діяльності особами, уповноваженими на виконання функцій держави, місцевого самоврядування, по-друге, на правозастосовну практику спеціально уповноважених органів у сфері протидії корупції, а також суддів, що нерідко доволіно їх трактують. Виходом із такої ситуації має стати законодавче закріплення визначень згаданих видів діяльності у відповідних законах, що їх регулюють. При цьому не вважаємо за потрібне закріплювати визначення цих видів діяльності та деяких інших термінів у Законі України «Про запобігання корупції», оскільки вони не визначають межі, порядок та особливості здійснення відповідних видів діяльності, що повинно регулюватися спеціальним законодавством.

11. Усунення суперечності щодо можливості окремих суб'єктів мати у прямому підпорядкуванні близьких їм осіб або бути прямо підпорядкованими у зв'язку з виконанням повноважень близьким їм особам та конфліктом інтересів у їх діяльності можливе шляхом доповнення ч. 1 ст. 28 Закону України «Про запобігання корупції» абзацом другим такого змісту: «Положення абзацу першого цієї частини не поширюються на осіб, передбачених абзацом третім частини 1 статті 27 цього Закону». Також потребують приведення у відповідність до положень Закону України «Про запобігання корупції» правила врегулювання спільної роботи близьких осіб, передбачені Законом України «Про державну службу».

12. Підставою для притягнення особи до адміністративної відповідальності за ст. 172-7 КУпАП є встановлення ознак складу відповідного проступку, визначальними серед яких є ті, що характеризують реальний конфлікт інтересів, а саме: а) наявність дискреційних службових, представницьких або інших повноважень на вчинення дій чи прийняття рішень

та факт їх реалізації; б) наявність підтвердженого приватного інтересу особою стосовно прийнятого рішення або вчиненої дії; в) вплив приватного інтересу на об'єктивність або неупередженість реалізації дискреційних службових або інших визначених законом повноважень. Доведено, що передбачена ч. 1 ст. 172-7 КУпАП відповідальність за неповідомлення особою у встановлених законом випадках та порядку про наявність у неї реального конфлікту інтересів суперечить положенням 63 та 64 Конституції України і, як наслідок, потребує скасування (63 % (221) опитаних підтримали цю пропозицію).

13. Положення ч. 5 ст. 30 КУпАП, якими передбачена можливість позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від шести місяців до одного року, незалежно від того, чи передбачене воно в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу, не відповідають принципу правової визначеності – чіткості, зрозумілості й однозначності формулювання правових норм, зокрема їх передбачуваності (пропозицію про виключення цієї норми схвалили 95 % учасників анкетування). Окрім того, припинення публічної служби (трудової діяльності) як наслідок притягнення до адміністративної відповідальності має бути лише у випадках вчинення правопорушень, пов'язаних із виконанням службових (трудових) обов'язків, в інших випадках звільнення має бути наслідком вчинення особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню, повторного порушення (підтримали 69 % респондентів або 241 особа).

14. Адміністративні провадження, пов'язані з порушенням вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів – це специфічні упорядковані послідовні дії уповноважених суб'єктів та їх посадових осіб щодо виявлення порушень вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (неповідомлення особою у встановлених законом випадках та порядку про наявність у неї реального конфлікту інтересів; вчинення дій чи прийняття рішень в умовах реального конфлікту інтересів) та забезпечення притягнення порушників до адміністративної відповідальності в процесі адміністративного розслідування справ, розгляду і прийняття постанови у справі, оскарження і забезпечення виконання постанови.

15. На підставі дослідження зарубіжного досвіду правового регулювання конфлікту інтересів стверджується, що на рівень запобігання та врегулювання конфлікту інтересів впливають: 1) рівень економічного розвитку даних країн; 2) побоювання бути притягненим до юридичної відповідальності за вчинення корупційних діянь; 3) рівень правової свідомості та правової культури населення та службовців; 4) дієва система нормативно-правових актів, якими урегульовують конфлікт інтересів; 5) конкретність, зрозумілість та передбачуваність норм права. Позитивним у цьому контексті визнано досвід країн ЄС (щодо участі громадських інституцій у процесі запобігання конфліктам інтересів; забезпечення адміністративної прозорості проходження служби державними службовцями; спрямованості дій влади на запобігання, а не врегулювання конфліктів інтересів; винятковості державного трудового

контракту; створення в системі публічної служби спеціальних інституцій із врегулювання конфліктів інтересів та ін.).

16. Удосконалення законодавства у сфері запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах можливе шляхом: 1) термінологічного визначення в спеціальних законах таких правових категорій, як «викладацька діяльність», «медична практика», «інструкторська та суддівська практика із спорту»; 2) введення в національне антикорупційне законодавство терміна «адміністрування конфлікту інтересів», який є за своїм змістом є ширшим за «заходи запобігання та врегулювання конфліктів інтересів»; 3) нормативного запровадження усної чи письмової форми повідомлення про конфлікт інтересів у відповідного суб'єкта, а також визначення підстав, за яких застосовується або усна, або письмова форма повідомлення про конфлікт інтересів (пропозицію підтримало 87 % (303) опитаних); 4) встановлення обов'язку декларування приватних інтересів близьких осіб тих осіб, які визначені в п.п. 1,2 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції»; 5) поширення положень Закону України «Про запобігання корупції» на осіб, які здійснюють адвокатську діяльність, нотаріальну діяльність, професійну оціночну діяльність та інших осіб, які відповідно до законодавства уповноважені надавати публічні послуги; 6) створення спеціальних (тимчасових) комісій у структурі органу, підприємства, установи, організації для урегулювання конфлікту інтересів; 7) уточнення норми, що стосується запобігання конфлікту інтересів у зв'язку з наявністю в особи корпоративних прав, адже конфлікт інтересів у особи, яка має корпоративні права та є суб'єктом, на якого поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції», може бути лише тоді, коли така особа уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування саме в тій сфері (галузі), де має корпоративні права.

17. На підставі дослідження особливостей запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах засобами адміністративного права запропоновано внесення таких змін і доповнень:

а) в Законі України «Про запобігання корупції»:

– ч. 1 ст. 1 доповнити абзацами такого змісту: «Конфлікт інтересів – наявність приватного інтересу публічної посадової особи, який може вплинути або впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень або на вчинення чи невчинення дій під час виконання нею як публічною посадовою особою дискреційних службових, представницьких або інших повноважень»; «публічна посадова особа – особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а також особа, яка для цілей цього Закону прирівнюється до особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування»

– абз. 12 ч. 1 ст. 1 викласти в такій редакції: «Реальний конфлікт інтересів – вплив приватного інтересу публічної посадової особи на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень або на вчинення чи невчинення дій під час виконання нею як публічною посадовою особою

дискреційних службових, представницьких або інших публічних повноважень»;

– п. 1 ч. 1 ст. 25 викласти в такій редакції: «займатися іншою оплачуваною (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту, надання в оренду) або підприємницькою діяльністю, надання рухомого та нерухомого майна в оренду, якщо інше не передбачено Конституцією або законами України» (підтримало 90 % опитаних – 314 осіб);

– п. 2 ч. 1 ст. 28 викласти в такій редакції: «2) повідомляти не пізніше наступного робочого дня з моменту, коли особа дізналася чи повинна була дізнатися про наявність у неї потенційного конфлікту інтересів безпосереднього керівника, а у випадку перебування особи на посаді, яка не передбачає наявності у неї безпосереднього керівника (у тому числі у разі тимчасової відсутності такого керівника), або в колегіальному органі, – Національне агентство чи інший визначений законом орган або колегіальний орган, під час виконання повноважень у якому виник конфлікт інтересів, відповідно»;

– ст. 29 доповнити ч. 3 такого змісту: «Рішення про усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів може бути прийнято в усній або письмовій формі. Рішення про застосування інших заходів зовнішнього врегулювання конфлікту інтересів приймається в письмовій формі» (пропозицію підтримало 87 % (303) опитаних);

– ч. 1 ст. 30 викласти в такій редакції: «Усунення особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів здійснюється за рішенням керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації у випадках, якщо конфлікт інтересів не має постійного характеру, та за умови можливості самостійного прийняття такого рішення або вчинення відповідних дій керівником або залучення до цього інших працівників відповідного органу, підприємства, установи, організації» (підтримали 82 % (288) учасників анкетування);

– ст. 33 доповнити ч. 4 такого змісту: «Рішення про здійснення повноважень під зовнішнім контролем приймається керівником, який обіймає посаду рівня не нижче ніж керівник самостійного структурного підрозділу, у складі якого працює особа, яка повідомила про конфлікт інтересів» (визнано доцільним 71 % респондентів (247 осіб);

б) ст. 66 «Службове сумісництво поліцейських» Закону України «Про Національну поліцію» виключити (підтримало 199 осіб – 57 % опитаних);

в) абз. 2 ч. 7 ст. 19 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» викласти в такій редакції: «За результатами розгляду зазначеної інформації міністр, який спрямовує та координує діяльність відповідного центрального органу виконавчої влади, в межах своїх повноважень, а у

випадках виникнення конфлікту інтересів у керівника центрального органу виконавчої влади із спеціальним статусом, а також неможливості врегулювання конфлікту інтересів у керівника центрального органу виконавчої влади міністром, який спрямовує та координує діяльність відповідного центрального органу виконавчої влади, – Кабінет Міністрів України приймає рішення про здійснення заходів із врегулювання конфлікту інтересів у відповідного керівника центрального органу виконавчої влади відповідно до положень Конституції України та Закону України «Про запобігання корупції» та здійснює контроль за їх реалізацією»;

г) в Кодексі України про адміністративні правопорушення:

– ст. 172-5 викласти в такій редакції:

– «Порушення встановлених законом заборон щодо одержання подарунків –

тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із конфіскацією такого подарунка та з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків, відносно яких встановлено обмеження щодо їх вартості –

тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією такого подарунка.

Та сама дія, вчинена особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за порушення, передбачене цією статтею, –

тягне за собою накладення штрафу від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із конфіскацією такого дарунка (пожертви) та з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік...»;

– ст. 172-5 викласти в такій редакції:

«Вчинення дій чи прийняття рішень в умовах реального конфлікту інтересів –

тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

Примітка.

1. Суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені в п.п. 1, 2 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції».

2. У цій статті під реальним конфліктом інтересів слід розуміти вплив приватного інтересу публічної посадової особи на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень або на вчинення чи невчинення дій під час виконання нею як публічною посадовою особою дискреційних службових, представницьких або інших публічних повноважень»;

– ч. 1 ст. 172-8 викласти в такій редакції: «Незаконне розголошення або використання в інший спосіб особою у своїх інтересах інформації, яка стала їй

відома у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень, –

тягне за собою накладення штрафу від ста до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік» (підтримало 224 особи – 64 % опитаних).

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія

1. Пастух І. Д. Запобігання та врегулювання конфліктів інтересів в діяльності публічної адміністрації: адміністративно-правове дослідження: Монографія. К.: Видавничий центр «Кафедра», 2020. 432 с.

Рецензії:

Колодій А. М. Рецензія на монографічне дослідження І. Д. Пастуха «Запобігання та врегулювання конфліктів інтересів у діяльності публічної адміністрації: адміністративно-правове дослідження». *Право і суспільство*. 2020. № 6. С. 243–344.

Мироненко Н. М. Рецензія на монографію І. Д. Пастуха «Запобігання та врегулювання конфліктів інтересів у діяльності публічної адміністрації: адміністративно-правове дослідження». *Актуальні проблеми держави і права. Збірник наукових праць*. 2020. Випуск 88. С. 181–182.

Настюк В. Я. Рецензія на монографічне дослідження І. Д. Пастуха «Запобігання та врегулювання конфліктів інтересів у діяльності публічної адміністрації: адміністративно-правове дослідження». *Право та державне управління. Збірник наукових праць*. 2020. Випуск 4. С. 238–239.

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Пастух І. Д. Особливості врегулювання конфлікту інтересів у діяльності військовослужбовців Державної прикордонної служби України. *Науковий вісник публічного та приватного права : Збірник наукових праць*. Випуск 6. Т. 2. К. : Науково-дослідний інститут публічного права, 2017. С. 54–58.

2. Пастух І. Д. Проблеми правового регулювання повідомлення про конфлікт інтересів та його врегулювання в діяльності центральних органів виконавчої влади, що спрямовуються та координуються Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2017. № 30. Том 1. С. 82–85.

3. Пастух І. Д. Міжнародний досвід врегулювання конфлікту інтересів на прикладі країн Європейського Союзу. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 1. Том 5. С. 178–184.

4. Пастух І. Д. Викладацька діяльність публічних службовців і конфліктів інтересів. *Право та державне управління*. 2018. Вип. № 1. Том 1. С. 145–150.

5. Пастух І. Д. Службове сумісництво поліцейських. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 1 (15). С. 283–295.
6. Пастух І. Д. Межі службових та представницьких повноважень у конфлікті інтересів. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 10. С. 140–145.
7. Пастух І. Д. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у зв'язку з наявністю в особи підприємств чи корпоративних прав. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2018. Вип. 4. Том 2. С. 24–27.
8. Пастух І. Д. Співвідношення надання в оренду майна з іншою оплачуваною діяльністю публічного службовця. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2018. Вип. 31. С. 55–58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2018_31_15
9. Пастух І. Д. Способи врегулювання конфлікту інтересів в діяльності публічної адміністрації. *Електронне наукове видання «Порівняльно-аналітичне право»*. 2019. № 2. С. 154–157. URL: http://www.pap.in.ua/2_2019/42.pdf
10. Пастух І. Д. Класифікація конфліктів інтересів у публічно-правових відносинах. *Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія». Юридичні науки*. Т. 3. 2019. С. 94–99. DOI: 10.18523/2617-2607.2019.3.94-99. URL: <http://nrplaw.ukma.edu.ua/article/view/175898/175727>.
11. Pastukh I. Conflicts of interest division into types. *Правові новели*. 2019. № 8. С. 113–119.
12. Pastukh I. Conflict of interest settlement in public service. *Держава та регіони*. 2019. № 4. С. 98–103.
13. Пастух І. Д. Стан дослідження проблем запобігання та врегулювання конфлікту інтересів в діяльності публічної адміністрації. *Наукові записки. Серія «Право»*. 2019. Вип. 7. С. 156–160.
14. Пастух І. Д. Імплементация досвіду врегулювання конфлікту інтересів на прикладі Республіки Словаччина. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 3. С. 159–164.
15. Пастух І. Д. Міжнародний досвід врегулювання конфлікту інтересів на прикладі країн G 7. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 4. С. 246–250.
16. Пастух І. Д. Напрямки удосконалення законодавства у сфері запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах. *Вісник Запорізького національного університету*. 2020. № 4. Том 1. С. 151–155.
17. Пастух І. Д. Адміністративно-правові засоби адміністрування конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 9.

Публікації в наукових виданнях іноземних держав та фахових наукових виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз

1. Пастух І. Д. Запрет осуществления публичными служащими оплачиваемой деятельности : теория и практика. *Legea si Viata*. 2018. № 5/2 (317). С. 137–141.
2. Пастух І. Д. Поєднання публічної служби з іншими видами діяльності та конфлікт інтересів. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2018. № 2–2 (30). С. 64–68.
3. Пастух І. Д. Особливості конфліктів інтересів, що виникають у зв'язку із недотриманням публічними службовцями обмежень щодо одержання подарунків. *Visegrad Journal on Human Rights*, 2018. № 2 (volume 2). С. 145–149.
4. Пастух І. Д. Проблеми визначення конфлікту інтересів в діяльності окремих категорій службовців у зв'язку з їх підпорядкуванням один одному: законодавча колізія. *World Science*, № 3(31), Vol. 6, March 2018, pp. 58–61.
5. Pastukh I. Concept and structure of the conflict of interest in public administration activity. *Legea si Viata*. 2019. № 2(333). С. 96–100.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Пастух І. Д. Кваліфікація корупційних адміністративних правопорушень пов'язаних із порушенням встановлених законом обмежень щодо одержання дарунка (пожертви). *Проблемні питання адміністративно-правової протидії корупції* : матеріали науково-практичного семінару /ред. колегія : О. В. Кузьменко (голова), І. Д. Пастух, О. К. Волох. Київ – Харків: Золота миля, 2014. С. 224–226.
2. Пастух І. Д. Суб'єктивні ознаки складу адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією. *Адміністративно-правові засади протидії корупції*: матеріали науково-практичного семінару /ред. колегія : О. В. Кузьменко (голова), І. Д. Пастух, О. К. Волох. Київ. : Центр учбової літератури, 2015 С. 13–15.
3. Пастух І. Д. Проблеми розмежування правопорушень, пов'язаних із порушенням заборон отримання неправомірної вигоди та подарунків. *Адміністративне право і процес: історія, сучасність, перспективи розвитку* : збірник тез II Всеукраїнської науково-практичної конференції 24 березня 2017 року: ДЮІ. 2017. С. 24–28.
4. Пастух І. Д. Напрями вдосконалення антикорупційного законодавства щодо розмежування відповідальності за порушення заборон отримання неправомірної вигоди та подарунків. *Корупційна злочинність у міжнародному вимірі: форми, методи та засоби протидії*: матеріали міжнародного круглого столу(Київ, 9–10 листопада 2017 р.) / редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін. К.: Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 200–203.
5. Пастух І. Д. Конфлікт інтересів у публічно-правових відносинах. *Єдність адміністративно-правової думки в умовах 100-річчя соборності України*: електронне видання матеріалів круглого столу (Львів, 18 лютого 2018 р.) К. : Нац. акад. внутр. справ, 2018. С. 14–18. URL: https://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/app/KS_2018.pdf
6. Пастух І. Д. Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності особами, уповноваженими на виконання функцій держави

або місцевого самоврядування та конфлікт інтересів. *Актуальні проблеми запобігання корупції в органах публічної влади в Україні в умовах євроінтеграції*: міжнародна науково-практична конференція, м. Запоріжжя, 10–11 квітня 2018 року / За заг. ред. Т. О. Коломоєць. Запоріжжя : ЗНУ, 2018. С. 196–199.

7. Пастух І. Д. Суміщення публічної служби з викладацькою діяльністю та конфлікт інтересів. *Корупційні ризики в публічній службі: компаративно-правовий аналіз досвіду країн Східної та Західної традицій права* : матеріали регіонального науково-практичного круглого столу, м. Запоріжжя, 28–29 березня 2018 року / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Запоріжжя : ЗНУ, 2018. С. 176–179.

8. Пастух І. Д. Особливості кваліфікації адміністративних правопорушень, пов'язаних із порушенням вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів внаслідок одержання подарунку. *Правова держава: напрямки та тенденції її розбудови в Україні*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 11–12 травня 2018 р.). Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2018. С. 63–65.

9. Пастух І. Д. Дія антикорупційного законодавства в частині службового сумісництва поліцейських. *Проблеми вдосконалення діяльності правоохоронних органів щодо виявлення, попередження та припинення корупційних проявів*: матеріали постійно діючого науково-практичного семінару (інтернет-видання) / упор. Д. І. Йосифович. Львів: ЛьвДУВС, 2018. С. 170–174.

10. Пастух І. Д. Питання застосування судами закону «Про запобігання корупції» під час вирішення публічно-правових спорів про державну службу, пов'язаних із конфліктом інтересів. *Публічна служба і адміністративне судочинство: здобутки і виклики* : Збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 5–6 липня 2018 р.) . К.: ВД «Дакор», 2018. С. 298–301.

11. Пастух І. Д. Щодо врегулювання конфлікту інтересів у діяльності центральних органів виконавчої влади, що спрямовуються та координуються Кабінетом Міністрів України через відповідних міністрів. *Антикорупційне законодавство України: проблеми забезпечення ефективності* : Збірник матеріалів круглого столу (м. Київ, 20 лютого 2018 р.). К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2018. С. 140–144.

12. Пастух І. Д. Конфлікт інтересів у діяльності осіб, які надають публічні послуги. *Актуальні завдання та напрями розвитку юридичної науки у XXI столітті*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 19–20 жовтня 2018 р. Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2018. С. 95–100.

13. Пастух І. Д. Щодо питання визначення службових та представницьких повноважень у законодавстві про запобігання корупції. *Проблеми правової реформи та розбудови громадянського суспільства в Україні*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 19–20 жовтня 2018 р.). Харків: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2018. С. 51–54.

14. Пастух І. Д. Напрями розвитку законодавства у сфері запобігання корупції щодо виявлення конфлікту інтересів в діяльності юридичних осіб публічного права. *Роль інституту викривачів у запобіганні та протидії корупції* : матеріали круглого столу (м. Київ, 2 листопада 2018 р.) / редкол.: В. Черней, К. Ланчінскас, А. Фодчук та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2018. С. 116–118.

15. Пастух І. Д. Кваліфікація правопорушень, що виникають у зв'язку з наявністю в особи підприємств чи корпоративних прав. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах* : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 9 листопада 2018 р.). / упор.: О. В. Авраменко, С. С. Гнатюк, І. В. Красницький, С. І. Мельник. Львів : ЛьвДУВС, 2018. С. 152–155.

16. Пастух І. Д. Види способів врегулювання конфлікту інтересів в антикорупційному законодавстві. *Імплементація європейських стандартів запобігання корупції в Україні*: матеріали круглого столу (м. Київ, НАВС, 22 березня 2019 р.). С. 96–99.

17. Пастух І. Д. Межі службових повноважень у конфлікті інтересів. *Проблеми вдосконалення діяльності правоохоронних органів щодо виявлення, попередження та припинення корупційних проявів*: матеріали постійно діючого науково-практичного семінару (м. Львів, 24 травня 2019 р.) / упорядник І. Б. Газдайко-Василишин : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2019. С. 123–127.

18. Пастух І. Д. Види конфліктів інтересів у публічно-правових відносинах. *Адміністративно-правове забезпечення діяльності МВС України, Національної поліції України та інших суб'єктів публічної адміністрації* : матеріали XIV науково-практичного семінару . (м. Київ, 20 червня 2019 р.) / ред. колегія : І. Д. Пастух (голова), В. М. Дорогих, О. К. Волох. 2019. С. 12–15.

19. Пастух І. Д. Особи, які надають публічні послуги та конфлікт інтересів. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* : матеріали IV Міжнар. науково-практичної конференції (м. Київ, 12 грудня 2019 р.): у 2 ч. / редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарєв, С. С. Чернявський та ін. К. : Нац. акад. внутр. справ. 2019. Ч. 1. С. 169–171.

20. Пастух І. Д. К вопросу о видах конфликтов интересов на публичной службе. *Современные тенденции развития юридической науки: материалы междунар. науч.-теорет. конф. молодых ученых* (г. Караганда, 26 июня 2020 г.) / под общ. ред. А. Дарменова; Респ. Казахстан, Мин-во внутр. дел, Караганд. акад. имени Баримбека Бейсенова. Караганда: Карагандинская академия МВД РК имени Б. Бейсенова, 2020. С. 164–166.

21. Пастух І. Д. Механізм запобігання та врегулювання конфлікту інтересів на прикладі Чеської республіки. *Адміністративно-правове забезпечення діяльності МВС України, Національної поліції України та інших суб'єктів публічної адміністрації* : матеріали XV Науково-практичного семінару (м. Київ, 17 вересня 2020 р.) / ред. колегія : І. Д. Пастух (голова), В. М. Дорогих, О. К. Волох. К. 2020. С. 11–14.

22. Пастух І. Д. Загальні засади відповідальності за порушення законодавства з питань запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. *Сучасний рух науки: тези XI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (м. Дніпро, 8–9 жовтня 2020 р.). Дніпро, 2020. Т. 2. С. 140–143.

23. Пастух І. Д. Напрями удосконалення адміністративної відповідальності за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 9–10 грудня 2020 р.) : у 2 ч. / редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарєв, С. С. Чернявський та ін.]. К. : Нац. акад. внутр. справ, 2020. Ч. 1. С. 213–215.

24. Пастух І. Д. Наслідки визнання рішенням Конституційного суду України від 27 жовтня 2020 року неконституційними положення статті 35 Закону України «Про запобігання корупції». *Дискусійні питання застосування антикорупційного законодавства* : матеріали II Міжнар. науково-практичної конференції (м. Дніпро, 17 листопада 2020 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. С. 93–95.

Публікації, які додатково відображають наукові результати дисертації

1. Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції». Науково-практичний коментар. К. : «Видавничий дім «Скіф», 2012. 512 с.

2. Курс адміністративного права України: підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, В. Д. Сущенко та ін. 2-ге вид., перероб. і допов. К.: Юрінком Інтер, 2013. 872 с.

3. Пастух І. Д. Адміністративна відповідальність за корупційне правопорушення пов'язане із обмеженням щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності. *Проблемні питання адміністративно-правової протидії корупції* : матеріали науково-практичного семінару /ред. колегія : О. В. Кузьменко (голова), І. Д. Пастух, О. К. Волох. Київ – Харків : Золота миля, 2014. С. 14-16.

4. Пастух І. Д. Кваліфікація корупційних адміністративних правопорушень пов'язаних із порушенням встановлених законом обмежень щодо одержання дарунка (пожертви). *Проблемні питання адміністративно-правової протидії корупції* : матеріали науково-практичного семінару (м. Київ, 20 лютого 2014 р.) /ред. колегія : О. В. Кузьменко (голова), І. Д. Пастух, О. К. Волох. Київ – Харків : Золота миля, 2014. С. 224–226.

5. Пастух І. Д. Корупція як об'єкт адміністративно-правової протидії // *Адміністративно-правові засади протидії корупції в Україні* : матеріали науково-практичного семінару / ред. колегія : О. В. Кузьменко (голова), І. Д. Пастух, О. К. Волох. К.: ТОВ «Центр учбової літератури», 2015. С. 13–15.

6. Адміністративне право. Загальна частина (альбом схем) : навч. посіб./ О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, М. В. Плугатир, М. В. Співак. К.: «Центр учбової літератури». 2015. 232 с.

7. Адміністративна відповідальність та провадження в справах про адміністративні правопорушення : навч. посіб. / О. В. Кузьменко, М. В. Плугатир, І. Д. Пастух та ін.; заг. ред. О.В. Кузьменко. К.: «Центр учбової літератури», 2016. 388 с.

8. Пастух І. Д. Напрями вдосконалення антикорупційного законодавства щодо розмежування відповідальності за порушення заборон отримання неправомірної вигоди та подарунків. *Корупційна злочинність у міжнародному вимірі: форми, методи та засоби протидії : матеріали Міжнародного круглого столу* (м. Київ, 9–10 листопада 2017 р.) / редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін. К.: Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 200-203.

9. Курс адміністративного права України: підручник / За ред. О. В. Кузьменко. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 904 с.

10. Запобігання конфлікту інтересів у діяльності органів системи Міністерства внутрішніх справ : метод. рек. / А. Б. Фодчук, О. М. Стрільців, І. Г. Гаман, І. Д. Пастух та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ. 2019. 72 с.

11. Pastukh I. Concept, types and methods of settlement of conflicts of interests in public administration activity. *The institutionalization of public relations in the fight against corruption: the experience of countries of Eastern and Western legal traditions (universal theoretical framework for relevant anti-corruption law of Ukraine)*. Collective monograph. Volume 2. Tallinn: Izdevnieciba «Baltija Publishing» 2019, P. 87–115.

12. Науково-практичний коментар Закону України «Про запобігання корупції» / К. : Юрінком Інтер, 2020. 348 с.

13. Антикорупційне законодавство України : довідник термінів / [уклад. : О. М. Стрільців, С. С. Чернявський, А. Б. Фодчук, І. Д. Пастух та ін.]. К. : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 155 с.

14. Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією: наук.-практ. комент. / С. С. Чернявський, Р. А. Сербин, І. Д. Пастух та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 90 с

АНОТАЦІЯ

Пастух І. Д. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах засобами адміністративного права. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Національна академія внутрішніх справ. – Київ, 2021.

У дисертації окреслено методологію та історіографію дослідження запобігання та врегулювання конфліктів інтересів, розкрито зміст публічних правовідносин як сфери виникнення конфлікту інтересів, надано поняття, визначено структуру та виокремлено види таких конфліктів. Досліджено адміністративно-правові засоби запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах; охарактеризовано систему суб'єктів

та визначено порядок їх дій щодо повідомлення та врегулювання конфлікту інтересів.

Проаналізовано порядок запобігання та врегулювання конфліктів інтересів, що виникають у зв'язку із недотриманням окремих видів обмежень, встановлених законодавством у сфері запобігання корупції. Розкрито зміст адміністративної відповідальності за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Досліджено зарубіжний досвід правового регулювання конфлікту інтересів, сформульовано концептуальні підходи та надано авторські пропозиції та рекомендації щодо удосконалення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах засобами адміністративного права.

Ключові слова: конфлікт інтересів, потенційний конфлікт інтересів, реальний конфлікт інтересів, публічно-правові відносини, запобігання конфлікту інтересів, врегулювання конфлікту інтересів, адміністративна відповідальність.

АННОТАЦИЯ

Пастух И. Д. Предотвращение и урегулирование конфликта интересов в публично-правовых отношениях средствами административного права. – *Квалификационный научный труд на правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Национальная академия внутренних дел. – Киев, 2021.

В диссертации обозначены методология и историография исследования предотвращения и урегулирования конфликтов интересов, раскрыто содержание публичных правоотношений как сферы возникновения конфликта интересов, представлено понятия, определена структура и выделены виды таких конфликтов. Исследован административно-правовые средства предупреждения и урегулирования конфликта интересов в публично-правовых отношениях; охарактеризована система субъектов и определен порядок их действий по уведомлению и урегулированию конфликта интересов.

Проанализирован порядок предотвращения и урегулирования конфликтов интересов, возникающих в связи с несоблюдением отдельных видов ограничений, установленных законодательством в сфере предотвращения коррупции. Раскрыто содержание административной ответственности за нарушение требований по предотвращению и урегулированию конфликта интересов. Исследован зарубежный опыт правового регулирования конфликта интересов, сформулированы концептуальные подходы и представлены авторские предложения и рекомендации по совершенствованию предотвращения и урегулирования конфликта интересов в публично-правовых отношениях средствами административного права.

Ключевые слова: конфликт интересов, потенциальный конфликт интересов, реальный конфликт интересов, публично-правовые отношения, предотвращение конфликта интересов, урегулирование конфликта интересов, административная ответственность.

SUMMARY

Pastukh I. D. Prevention and settlement of conflict of interests in public law relations by means of administrative law. – *Qualified scientific work as the manuscript.*

Thesis research for gaining a scientific degree of the doctor of legal sciences by the specialty 12.00.07 – administrative law and process; financial law; informational law. – National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2021.

The dissertation is devoted to the complex research of prevention and settlement of the conflict of interest in public legal relations by means of administrative law.

It outlines the methodology of research on prevention and settlement of conflicts of interest by means of administrative law, analyzes the historiography of research and identifies the stages of legal regulation of prevention and settlement of conflicts of interest, reveals the content of public relations as a sphere of conflict. The structure and types of conflict of interest are determined. Conflict of interest is defined as the presence of a private interest of a public official, which may or does affect the objectivity or impartiality of decision-making or the commission or failure to act, in the exercise of his official, representative or other public authority. It is argued that the constituent elements of the conflict of interest are: a) discretionary official, representative, and other public powers (including non-governmental); b) the private interest of the person exercising such powers; c) the possibility of influencing or influencing the private interest on the objectivity or impartiality of the exercise of discretionary official or other public authority.

The administrative and legal means of preventing and resolving conflicts of interest in public law relations are studied, their concepts are formulated and the types of such means are classified. It is proved that administrative-legal means of prevention and settlement of conflict of interests in public-law relations are only a part of different in essence and purpose legal levers (instructions, prohibitions and permits) of means of administration of conflict of interests. Administrative and legal means of administration of conflict of interest in public law is a set of administrative law set of different in nature and purpose of legal instruments, measures, procedures aimed at jointly solving the problem of preventing conflicts of interest, resolve such conflicts in case of their occurrence, provide monitoring compliance with the relevant procedures, as well as bringing the perpetrators to justice if necessary. Types of such means are defined: a) measures to prevent conflicts of interest; b) measures to resolve conflicts of interest; c) monitoring measures; d) measures of administrative coercion.

The system of subjects of prevention and settlement of conflict of interests is also characterized, their legal status is revealed, the order of notification and settlement of conflict of interests in public legal relations is revealed. Proposals have

been made for legislative consolidation: a) forms of decision on application of external conflict of interest measures - to provide for oral or written form for decision on removal of a person from performance of task, action, decision-making or participation in its adoption in conditions of real or potential conflict of interests; for other events - only in writing; b) the organizational and structural level of the head, who has the right to decide on the exercise of powers under external control.

Particular attention is paid to identifying the features of prevention and settlement of conflicts of interest in connection with the presence of enterprises or corporate rights. It was found that as a result of the transfer of corporate rights, their final alienation does not occur, the person, despite the legal requirement, continues to have a private interest and conflict of interest in the future does not lose its relevance. There are solutions to this problem.

The specifics of conflicts of interest arising from non-compliance with restrictions on the receipt of gifts emphasize that not every decision made by an authorized person in favor of the person from whom he or his relatives received a gift should be considered as taken in conditions of conflict of interest. The presence or absence of such a conflict depends on the time of receipt of the gift and its type.

The peculiarities of conflicts of interest that arise during combination and combination with other activities are revealed, the need to expand the rights of persons authorized to perform state or local government functions, to receive income from the activities of renting movable and immovable property, granting police rights during service to engage in medical practice, coaching and refereeing practice in sports. The content of conflicts of interest that arise during the joint work of loved ones is clarified.

The types of liability for violation of the requirements for prevention and settlement of conflicts of interest are outlined, the concepts and grounds of administrative liability for such violations are revealed, the administrative penalties imposed for violation of requirements for prevention and settlement of conflicts of interest are described. It is proposed that the termination of public service (employment), as a consequence of bringing to administrative responsibility for offenses related to corruption, should be provided only in cases of their commission in connection with the performance of official (labor) duties.

The content of proceedings in cases of administrative offenses related to the violation of the requirements for the prevention and settlement of conflicts of interest is disclosed. It was deemed expedient to grant the right to appeal the decision on the case of an administrative offense related to corruption to the officials who drew up the relevant protocols on administrative offenses.

A comparative analysis of foreign experience in legal regulation of conflicts of interest, identified areas for improvement of legislation in the field of prevention and settlement of conflicts of interest in public relations, in particular, by establishing the possibility of resolving conflicts of interest independently by the head of the body interests, the introduction of the obligation to declare private interests, the creation of special (temporary) commissions in the structure of the body, enterprise, institution, organization, to resolve conflicts of interest.

Other conceptual approaches are formulated and the author's offers and recommendations on improvement of prevention and settlement of the conflict of interests in public-law relations by means of administrative law are given.

Keywords: conflict of interests, potential conflict of interests, real conflict of interests, public-law relations, prevention of conflict of interests, settlement of conflict of interests, administrative responsibility.